

О Е Б С

**Организација за европску безбједност и сарадњу
Представник за слободу медија
Миклош Харати**

29. март 2007. године

Извјештај

о

Стању слободе медија у Босни и Херцеговини Јавни радио-телевизијски сервис БиХ

Запажања и препоруке

Представник ОЕБС-а за слободу медија, Миклош Харати, посјетио је Босну и Херцеговину у периоду од 5. до 7. фебруара 2007. године, заједно са Роландом Блесом, директором канцеларије и Арноа Амуром, координатором пројекта. Ово је била његова прва посјета Босни и Херцеговини.

Представник је посјетио БиХ на позив др Шварц-Шилинга, високог представника и специјалног представника Европске уније у Босни и Херцеговини (ОХР/ЕУСР), и амбасадора Дагласа Дејвидсона, шефа Мисије ОЕБС-а у Босни и Херцеговини, у име Управног одбора амбасадора Савјета за спровођење мира, због давања одговора на питања која узрокују забринутост за стање у области слободе медија у Босни и Херцеговини.

Овај позив упућен је као одговор на одлуку Владе Републике Српске (РС) о прекидању сарадње са Јавним радио-телевизијским сервисом БиХ, БХТ1, и каснијом одлуком о ускраћивању права присуства његовим новинарима на конференцијама за штампу, које Влада Републике Српске организује. Осим тога, циљ ове посјете био је да се изврши процјена укупног стања у области слободе медија, са посебним нагласком на постојеће стање у извјештавању, а посебно у извјештавању медија у државном посједу.

Представник је посјетио Сарајево и Бању Луку. Сусрео се са званичницима ОХР-а, Мисије ОЕБС-а и Савјетом министара БиХ, те владама Федерације БиХ и Републике Српске, као и са новинарима и представницима невладиних организација.

Међу представницима ОХР-а/ЕУСР-а, са којима је одржан састанак, били су:

- Др Кристијан Шварц-Шилинг, високи представник и специјални представник ЕУ за БиХ;
- Амбасадор Петер Бас-Бекер, виши замјеник високог представника;
- Крис Бенет, директор Одјелења за комуникације;
- Дарја Лебар, виши службеник за унапређење рада медија.

Састанцима, одржаним са службеницима Мисије ОЕБС-а, присуствовали су:

- Амбасадор Даглас Дејвидсон, шеф Мисије ОЕБС-а у БиХ;
- Амбасадор Вадим Кузнецов, замјеник шефа Мисије;
- Ђорђо Блајс, директор, Регионални центар Бања Лука;
- Александра Џорџ, портпарол и директор Одјелења за прес и информисање јавности;
- Мерсиха Чаушевић-Поџић, замјеник портпарола;
- Аида Бешић, службеник за односе са јавношћу;
- Радмила Трифковић, службеник за односе са јавношћу.

Састанцима, одржаним са званичницима БиХ и РС, присуствовали су:

- Никола Шпирић, предсједавајући Савјета министара БиХ;
- Милорад Додик, предсједник Владе РС;
- Игор Радојичић, предсједник Народне скупштине РС.

Осталим састанцима, присуствовали су (абecedним редом):

- Аговић Мехмед, генерални директор, БХРТ;
- Тумуровић Сенада, директор, БХ Радио 1;
- Копања Жељко, главни уредник, Независне новине;
- Лабус Милорад, предсједник, Удружење младих новинара РС;
- Лучкин Сејад, главни уредник, Дневни аваз, и предсједник Савјета за штампу;
- Мароевић Фране, портпарол, Европска комисија;
- Мијатовић Дуња, директор за емитовање програма, Регулаторна агенција за комуникације БиХ;
- Милојевић Милорад, Удружење младих новинара РС;
- Османовић Аднан, директор, Асоцијација електронских медија;
- Рудић Борка, Удружење "БХ новинари";
- Топић Тања, Фондација Фридрих Еберт;
- Зуровац Љиљана, Савјет за штампу БиХ.

Овај извјештај припремљен је у сарадњи са Мисијом ОЕБС-а у БиХ. Он садржи практичне препоруке о томе како унаприједити слободу медија уопште, и како унаприједити рад Јавног радио-телевизијског сервиса БиХ.

Општи преглед

Општа ситуација, у смислу слободе медија, у БиХ је за похвалу. Правни оквир за заштиту слободе изражавања углавном постоји. Од 2002. године, БиХ је у

потпуности елиминисала механизме кривичног гоњења за клевету и наношење срамоте. Међутим, реформа и уједињење трију државних служби информисања још увијек нису завршени.

БиХ има напредан правни систем којим се регулише слобода медија. Донесени су најважнији прописи. Закони, којима се клевета и наношење срамоте више не сматрају кривичним дјелима, у РС на снази су од јуна 2001. године, док су у Федерацији БиХ на снази од новембра 2002. године.

Структура медија у БиХ одређена је сложеном уставном структуром државе, процесом послеријатног помирења, који је још увијек у току, те процесом привредног опоравка. У структурама јавног информисања још увијек су присутне подјеле на националној основи.

Од краја рата 1995. године, међународна заједница покушала је да развије независне локалне медије и правни и институционални оквир потребан да би се заштитила и сачувала та независност. Током протекле деценије, бројне владе уложиле су знатна средства у пружање подршке успостављању, како приватних, тако и државних штампаних и електронских медија и са њима повезаних тијела у БиХ. Исте те владе, заједно са бројним међународним организацијама, укључујући ту и Мисију ОЕБС-а у БиХ и ОХР, радиле су на успостављању тијела попут Регулаторне агенције за комуникације (РАК) и Савјета за штампу, у циљу јачања независности медија од утицаја влада и политичких структура.

Данас је Регулаторна агенција за комуникације одговорна за издавање дозвола за рад и регулисање емитовања програма и телекомуникације, док се Савјет за штампу, као тијело које се базира на добровољном раду и које само регулише свој рад, бави приговорима који се тичу штампаних медија. ОХР је своје активности у области медија сада усмјерио на питање реформе јединствених медија, тј. уједињење ентитетских јавних радио и ТВ средстава јавног информисања са државним средствима јавног информисања. То ће праксу у БиХ довести у склад са праксом каква је уобичајена у Европи, што је, такође, и предуслов за потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању са Европском унијом.

Уопштено говорећи, у држави постоји висок степен умножавања медија. БиХ има велики број медијских кућа, посебно када су у питању радио и ТВ куће. Стручњаци, којима смо се обратили, процијенили су број ових медијских кућа у БиХ на 180 до 190. Неки аналитичари сматрају да је тај број превисок, имајући у виду чињеницу да се ради о држави чије тржиште обухвата тек нешто више од четири милиона потрошача, чији просјечни приход није висок. Домаћи штампани медији састоје се од шест дневних гласила и 40 седмичних и мјесечних гласила.

Многи посматрачи су, међутим, указали на све присутнију појаву јединствених ставова у медијима који се баве јавним информисањем у РС, те приписали веома узнемирујућу тенденцију самоцензуре, не правним нити финансијским, већ политичким мотивима.

Будући да је РС свој бојкот усмјерила конкретно на Јавни РТВ сервис БиХ, који дјелује на државном нивоу, и имајући у виду деструктивну улогу коју су почетком деведестих година прошлог вијека средства јавног радио и ТВ сервиса под државном контролом одиграла у подстицању ратно-хушкачког расположења у региону, представник је одлучио да у средиште интересовања извјештаја стави Јавни радио-телевизијски сервис, као и одговорности и овлашћења у области јавног емитовања програма.

Препоруке о томе како даље јачати слободу медија у БиХ уопште, и како ојачати, конкретан, Јавни радио-телевизијски сервис, могу се пронаћи на крају сваког поглавља извјештаја, као и у саставу закључака извјештаја.

Бојкот и улога органа власти РС у њему

Бојкот: Опис догађаја

Новинарима државног Јавног радио-телевизијског сервиса, БХТ1, 17. јануара 2007. године, није било дозвољено да уђу у просторије, у којима је председник РС, Милан Јелић, држао конференцију за штампу. Тај потез довео је до ескалације вербалног сукоба између БХТ1 и Владе РС, који је почео неколико дана раније, када је потпредседник Владе РС, Антон Касиповић, 12. јануара 2007. године, званично најавио да званичници Владе више неће давати изјаве или интервјуе за БХТ1. Ова забрана приписана је наводно увредљивом прилогу емитованом поводом Дана државности РС, 9. јануара 2007. године и наводно "непријатељском" односу БХТ1 према председнику Владе РС, Милораду Додику, у прилогу емитованом 9. јануара 2007. године и председавајућем Савјета министара БиХ, Николи Шпирићу, у прилогу емитованом 11. јануара 2007. године.

Влада РС јавно је окарактерисала уређивачку политику БХТ1 као подложну утицајима политике, злонамјерну и непрофесионалну. У свом одговору на ове наводе, уредник информативног програма Амир Зукић, одмах је прокоментарисао одлуку Владе РС, назвавши је политичким уплитањем у уређивачку политику Јавног РТВ сервиса БиХ. Управни одбор Јавног радио-телевизијског сервиса смијенио је, 16. јануара 2007. године, генералног директора Драга Марића, на дан истека његовог мандата на тој функцији. Марић је раније изразио спремност да настави да обавља своје дужности. Међутим, Одбор је на његово мјесто одмах именовao Мехмеда Аговића.

Мисија ОЕБС-а у Босни и Херцеговини изразила је своју забринутост због оваквог развоја догађаја, наводећи у свом саопштењу за јавност од 18. јануара 2007. године да забрана сарадње Владе РС са БХТ1 спречава државни јавни сервис у испуњењу његовог задатка информисања грађанства, што је од суштинског значаја за сваку успјешну демократску државу.

Замјеник предсједника Владе РС, Антон Касиповић, и новоименовани генерални директор БХТ1, Мехмед Аговић, 30. јануара 2007. године, састали су се и усагласили са прекидом бојкота Владе РС и поновним успостављањем сарадње између Владе РС и БХТ1.

Угрожавање слободног протока информација

Бојкот, као и догађаји који су га пратили резултирали су позивом упућеном представнику за слободу медија да посјети БиХ; разлог посјете био је тијесно повезан са овим догађајем, и није био узрокован забринутошћу за стање у области слободе медија у БиХ уопште.

Сукоб је указао на очити неуспјех Владе РС да у потпуности испоштује своје обавезе према ОЕБС-у и омогући слободан проток информација према грађанима, које је БиХ, као држава чланица, преузела.

Ускраћивање приступа Јавном РТВ сервису БиХ, чак и на кратко вријеме, узрокује забринутост, посебно када таква иницијатива долази од јавних званичника, јер такав поступак чини први корак према цензури. Уплитање у слободан проток информација, као мјера одмазде, због тога представља неприхватљиву реакцију владиних функционера, у смислу наведених обавеза, чак и када ти функционери сматрају да медији погрешно представљају њихов политички рад и ставове, или искривљују чињенице о том раду и њиховим политичким ставовима.

У смислу наведених обавеза према ОЕБС-у, владе су својеврсне "машине за пружање информација". Оне су због тога дужне да имају једнак став према свим медијима. Јавни радио и ТВ сервиси имају обавезу да обављају своју дјелатност (од животног значаја), информишући грађане благовремено и непристрасно, без обзира на њихово социјално, политичко или друго опредјељење.

Током своје посјете, ОЕБС-ов представник је добио увјеравања да овај догађај неће постати уобичајена пракса Владе РС. Сви високи функционери, који су се састали са ОЕБС-овим представником, нагласили су да се радило о издвојеном случају. Неколико саговорника, који су представљали медије, такође су били увјерени да је Влада РС из овога извукла поуку.

Механизам за улагање приговора

Извјештавање медија никада није савршено. Тиме се објашњава и потреба успостављања механизма за исправку насталих грешака и неправилности. БиХ има срећу да има један од најнапреднијих механизма саморегулисања у Европи. Приговори, који се тичу емитовања програма, упућују се Регулаторној агенцији за комуникације (РАК), која има право да размотри приговор у свакој ситуацији када се дати програм, оглас или пренос учини пристрасним, нетачним, увредљивим или штетним; када се учини да је такав садржај угрозио приватност; био штетан за

психички, ментални или морални развој дјеце; или када се учини да је такав садржај подстакао расну, вјерску или националну мржњу.

Сви грађани, укључујући и званичнике, имају право да уложи приговор. Јавне личности, такође, су обавезне да задрже виши степен толеранције на критике у односу на грађане, управо због улоге коју имају у јавности.

Овај механизам за улагање приговора успостављен је давно. Често га користе грађани, институције, организације, јавни званичници, политичке странке и остале заинтересоване стране. Од када је основана Агенција, јавност се информисе о механизму за улагање приговора и могућностима његове примјене. Током протеклих година, свијест о могућностима примјене овог механизма развила се у великој мјери. Овај систем данас је веома препознатљив и користе га све заједнице, као и владини званичници.

Међутим, недавно изабрана Влада РС до данас није уложила ниједан приговор Регулаторној агенцији за комуникације, ни поводом горенаведеног догађаја, ни поводом било ког другог случаја. Регулаторна агенција за комуникације је у прошлости добила више приговора од претходног сазива Владе РС.

Употреба механизма за улагање приговора, који би био утврђен законом, донијела би вишеструку корист: донијела би морално задовољење подносиоцу приговора, уколико је његов приговор оцијењен као оправдан; пружила би усмјерење осталим медијима; и захваљујући чињеници да је поступак отворен за јавност, промовисала би више стандарде у новинском извјештавању уопште.

У држави, попут БиХ, која носи терет недавно окончаног ратног сукоба, механизми за исправку учињених грешака имају још већи значај, јер у овако несигурном и још увијек веома осјетљивом окружењу, пружање правног лијека за учињену неправду постаје императив и једина прихватљива алтернатива мање пожељним средствима санкционисања, каква су коришћена у прошлости.

Угрожавање слободног протока информација представља кршење обавеза БиХ према ОЕБС-у;

Ни под којим околностима Јавни радио и ТВ сервис, чији је задатак информисати грађане независно од њиховог друштвеног, политичког или неког другог одређења, не смије да буде предмет бојкота од стране органа власти или њихових тијела;

У случају да се јавни званичници осјете увријеђенима, или да осјете незадовољство због односа медија према њима, имају право да поднесу жалбу релевантном регулаторном тијелу, а то је, у погледу емитовања програма у БиХ, Регулаторна агенција за комуникације;

Упркос успјешним кампањама о подизању нивоа свијести у прошлости о томе како поднијети жалбу, овакви мањи сукоби указују на чињеницу да се такве кампање морају да понове сваки пут када новоизабрани званичници преузму функцију;

Представник за слободу медија позива све јавне званичнике у БиХ да затраже обештећење, у складу са жалбеним механизмима прописаним законом, како би ријешили спор са медијима. Да би жалбени механизам био вјеродостојан, од огромног је значаја да га јавни званичници користе;

Професионални радници у медијима, такође, имају обавезу да буду коректни, објективни и одговорни према јавности. Постојећи независни регулаторни механизми помажу у очувању таквих новинарских стандарда, санкционисањем оних који их не поштују;

Да би Регулаторна агенција за комуникације функционисала као вјеродостојан механизам, способан да предузме и горенаведене мјере, његова политичка и финансијска независност и даље мора да буде загарантована.

Јавни радио и ТВ сервиси: садашња ситуација

Тренутно у БиХ постоје три јавна радио и ТВ сервиса - БХРТ, РТФБиХ, РТРС – и три главна комерцијална ТВ сервиса – ОБН, ТВ Пинк БиХ и Мрежа плус. Након година доминације, јавни сервиси су почели да губе своје водеће позиције на тржишту. Удио три јавна канала на тржишту пао је на 32 процента у 2005. години и од тада је наставио да опада. Удио комерцијалних мрежа на тржишту, са друге стране, се равномјерно повећавао; оне сада покривају око 48 процената тржишта. Остали гледаоци прате програм преко иностраних телевизијских станица и сателитских телевизијских канала.

Иако три главне комерцијалне мреже у БиХ доживљавају процват, мањи комерцијални јавни сервиси суочавају се са врло тешким условима рада. Загонетно је како тако велики број јавних сервиса (око 20) може да преживи на тако ограниченом тржишту. Свугдје у БиХ, многи јавни сервиси постоје без било какве видљиве комерцијалне одрживости, па чак и без било какве видљиве потражње за њиховом програмском шемом од стране гледалаца. Поред тога, постоји неколико малих општинских радио и ТВ станица које су разноврсне по величини, програмским шемама, гледаоцима и финансијској подршци. Финансијска подршка органа власти локалним медијским кућама у цијелој држави, посебно на кантоналном нивоу у Федерацији БиХ и општинском нивоу у Републици Српској (РС), изобличује и тржиште и, потенцијално, уредничку независност ових медијских кућа.

Јавни радио-телевизијски систем

Медији – а нарочито електронски медији – одиграли су важну, иако деструктивну, улогу у распаду бивше СФРЈ, и рату, који је услиједио. Политичке вође, које су контролисале локалне дијелове Југословенске радио-телевизијске мреже бивше СФРЈ, користиле су њихове емисије за промоцију национализма и мржње, подстицање страха од других. Међународна заједница, због тога, сматра да је кључно, у интересу спречавања сукоба, спријечити масовне медије да још једном падну под утицај званичника власти или вођа политичких странака.

Европска комисија је 2003. године објавила Студију о изводљивости, у којој је навела услове које је БиХ требало да испуни да би почела преговоре са Европском унијом о Споразуму о стабилизацији и придруживању (енг. Stabilisation and Association Agreement - SAA). Овом Студијом од БиХ се захтијевало да учини значајан напредак у шеснаест области. Једна од њих била је успостављање јединственог јавног радио-телевизијског система, са управом на државном нивоу.

Недовршена реформа

Стварање јединственог јавног радио-телевизијског система у цијелој држави захтијевало је од БиХ, поред осталог, да усвоји четири закона. До данас је успјело усвајање само три закона. Због четвртог закона, који није усвојен, настављено је блокирање завршетка овог новог јавног радио-телевизијског система.

Први закон, **Закон о јавном радио-телевизијском сервису БиХ (или Системски закон)**, излаже структуру, управљање, финансирање, руковођење основном заједничких ресурса, и друге одговорности свеукупног јавног радио-телевизијског система. Усвојен је 5. октобра 2005. године.

Други закон, **Закон о јавном радио и ТВ систему (БХРТ)**, усвојен је 28. децембра 2005. године.

Трећи закон, **Закон о радио-телевизији Републике Српске (РТРС)**, усвојен је у мају 2006. године

Четврти, и коначни, је **Закон о јавном радио и ТВ систему Федерације Босне и Херцеговине (РТФБиХ)**, усвојен је у Парламенту Федерације БиХ у јуну 2006. године. Хрватски посланици овог Парламента су, међутим, гласали против њега. Након што је он усвојен у Дому народа, хрватски делегати су искористили своје право да блокирају његово ступање на снагу на основу њиховог мишљења да се њиме крши витални национални интерес хрватског народа, као једног од конститутивних народа. Уставни суд Федерације БиХ, 16. јула 2006. године, донио је одлуку да неки елементи тог Закона “не гарантују да хрватски народ неће бити дискриминисан у остваривању права гарантованих Уставом Федерације БиХ.”

У октобру 2006. године, Клуб бошњачких делегата Дома народа Парламента Федерације БиХ поднио је жалбу Уставном суду БиХ, тражећи од њега да поништи

одлуку Уставног суда Федерације БиХ. Они су заступали став да је ова одлука била у супротности са одлуком донесеном јула 2005. године од стране истог тог Уставног суда БиХ, по којој Закон о јавном радио-телевизијском систему *Law* није угрожавао витални национални интерес Хрвата. Такође се чека на одлуку Уставног суда БиХ поводом жалбе поднесене фебруара 2006. године од стране тадашњег хрватског члана трочланог Предсједништва Босне и Херцеговине, Ива Мира Јовића, којом је он затражио разматрање уставности одредаба двадесет чланова Закона о јавном радио-телевизијском систему.

На крају, у питању је већ дуже вријеме присутни захтјев Хрвата за постојање јавног радио-телевизијског сервиса, чији програм би се искључиво емитовао на хрватском језику. Многи Хрвати заступају став да је Телевизија Федерације БиХ, заправо, бошњачка по природи и босанска по језику, што ставове Хрвата оставља недовољно заступљеним.

Јача координација и сарадња

До сада се јавни радио-телевизијски систем БиХ састојао од БХРТ, државног јавног радио-телевизијског сервиса, и од посебних ентитских сервиса ове врсте: РТФБиХ и РТРС.

Закон о јавном радио-телевизијском сервису, међутим, прописује стварање Корпорације јавних радио-телевизијских сервиса (или Заједничке корпорације). Ово треба да буде кровна организација која ће покривати сва три јавна сервиса. Она треба да одреди стратегију развоја, координира техничким и кадровским потенцијалом трију јавних сервиса, и да усклади различите системе, политике дјеловања и процедуре садашњих трију радио-телевизијских система. Законом се такође успоставља један одбор за јавни радио-телевизијски систем, који ће руководити Корпорацијом јавних радио-телевизијских сервиса, и састојати се од чланова изабраних од стране управних одбора трију сервиса.

Новим законом се, због тога, покушава створити оквир за јединствени јавни радио-телевизијски систем. Неке дјелатности, које тренутно одвојено обављају три јавна система, биле би централизоване у складу са овим Законом. Међу најважнијима од њих јесу прикупљање средстава добијених од претплате и продаје термина за рекламе. Новим законом би, такође, три јавна сервиса постала једно правно лице, док би њиме сваки од њих још увијек имао одређени степен самосталности. Овај политички компромис треба да омогући сарадњу међу јавним радио-телевизијским сервисима, који су донедавно једни другима представљали конкуренцију.

Имајући у виду велики број медијских кућа које преживљавају на једном ограниченом и неразвијеном тржишту, емитовање програма ће, у будућности, вјероватно морати да прође кроз значајно унутрашње сређивање стања;

Представник за слободу медија позива представнике власти Федерације БиХ да доврше реформу система јавног емитовања програма усвајањем Закона о јавном радио и ТВ систему Федерације БиХ (РТФ БиХ);

Сви конститутивни народи и њихово политичко вођство морају у потпуности да подрже овај оквир за уједињени систем јавног емитовања програма, и на тај начин створе услове за блиску сарадњу међу трима јавним медијским кућама, као и за остварење заједничких тежњи за бољом интеграцијом БиХ у Европску унију;

Да би се окончало успостављање босанскохерцеговачког система јавног емитовања програма, преостале општинске радио и ТВ станице, које су власништво општине, морају да буду приватизоване.

Остала питања у вези са јавним радио-телевизијским системом

Уважавање свеукупне осјетљивости друштва

Реформисани и уједињени јавни радио-телевизијски систем, такође, може да допринесе помирењу међу народима у БиХ. Да би се постигао тај резултат, нови јавни радио-телевизијски систем мора да учини све што је у његовој моћи да понуди програме који узимају у обзир преовлађујући сензибилитет и осјетљивост у држави, и да његује везе између народа, укључујући и националне мањине. Он због тога треба, колико год је то могуће, да постане добро прихваћен и присутан у цијелој држави, са заједничким редакцијама и уредништвом различитог националног састава.

Садашњи мали број гледалаца БХТ1 је забрињавајући. Очигледно је да избор шире јавности не пада на БХТ1, као на главну медијску кућу. Било би пожељно ако би се он појавио као такав по завршетку уједињења јавног радио-телевизијског система. Међутим, чак и ако се то догоди, БХРТ не би требало да се надмеће за гледаоце са комерцијалним медијским кућама. Умјесто тога, као једини државни јавни РТВ сервис, он ће имати основну обавезу да емитује програм чији је циљ побољшање међусобног разумијевања, а не поткрепљивање такмичења између једног или другог идентитета и политичких визија у држави.

Заједнички медија центар

Закон о јавном радио-телевизијском сервису предвиђа заједничку редакцију и уредничко дјеловање. Три уредника ће заједнички доносити одлуке о програмима и њиховом садржају. Циљ је да се на један догађај пошаље једна камера а не три, као

што се сада догађа. Ова заједничка редакција – или “Медија центар” – треба да помогне смањењу извјештавања на основу националне припадности.

Ово је вјероватно једна од карактеристика новог Закона о јавном радио-телевизијском систему која највише обећава, пошто на задивљујући начин у себи садржи идеју умножавања. Управо због тога, потребна је безрезервна подршка свих.

Подношење годишњег извјештаја о спроведеним активностима

Иако је то прописано законом (чланом 26.9 Закона о јавном радио-телевизијском сервису), државни јавни медиј до данас није поднио извјештај о својим активностима Парламентарној скупштини БиХ, Парламенту ФБиХ и Народној скупштини РС. Такви годишњи извјештаји треба да обухватају финансијске податке заједно са резултатима ревизије финансијског пословања. Управни одбор БХРТ мора да постане свјестан свих својих обавеза, у складу са Законом о јавном радио-телевизијском сервису, те да испуни те обавезе. Током састанка са ОЕБС-овим представником за слободу медија, нови директор БХРТ признао је да постоји потреба за тим.

Прикупљање и расподјела средстава добијених од претплате

Најважнији извор прихода за све три РТВ медијске куће је претплата која тренутно износи шест конвертибилних марака (три евра) мјесечно. Други важан извор прихода јесу рекламе. Како сада ствари стоје, буџет Јавног радио-телевизијског сервиса БиХ састоји се 85% од претплате и 15% од прихода добијених од реклама.

РТФБиХ има скоро два пута више прихода од реклама у поређењу са друга два РТВ система. У складу са Законом о јавном радио-телевизијском сервису БиХ, приход и од реклама и од претплате сада треба да буде прикупљан на централном нивоу и онда дијељен, тако да БХРТ, као државна медијска кућа, добије 50 процената, а РТРС и РТФБиХ сваки по 25 процената.

Претплата се тренутно наплаћује као дио рачуна за фиксну телефонску линију. Процент наплате претплате је само 65% од укупне суме; према ријечима генералног директора БХРТ, 2006. година била је година у којој је остварен један од најнижих процената прикупљене претплате у посљедњих 11 година. Неки процјењују да би проценат прикупљене претплате од 85% био довољан за покривање потреба. Други се не слажу са тим.

Будућност двојног система

Како је договор о расподјели прихода у сразмјери 25:25:50 % био резултат исцрпне политичке дебате, ОЕБС-ов представник за слободу медија је мишљења да нови систем заснован на централизованом прикупљању претплате треба прво да буде примијењен добровољно, тако да може да буде постављен финансијски темељ за завршетак јавног радио-телевизијског система.

Међутим, дугорочно, такозвани “двојни” медијски систем у БиХ, у којем државне и приватне медијске куће, можда неће бити финансијски одрживе у свом садашњем облику, као што је доказано у другим државама у Европи, у којима је демократија тек успостављена. То је због тога што је прикупљање претплате за државне РТВ куће у мање богатим државама чланицама ОЕБС-а у опасности, пошто такмичење државних РТВ система за дјелић рекламног тржишта доводи до разарања њихових програмских шема јавног сервиса. Ако овај тренд у будућности достигне забрињавајућу зависност и однос ових двају система, ОЕБС-ов представник за слободу медија био би спреман да пружи помоћ у даљој реформи, укључујући правне савјете и најбоља искуства из праксе.

Дигитализација

До 2012. године, електронски медији треба да буду потпуно дигитализовани у Европи. БиХ, међутим, у великој мјери заостаје за другим државама у Европи у увођењу Дигиталне земаљске телевизије (енг. Digital Terrestrial Television - DTT). Процент присутности DTT-а још увијек је око нуле.

Нема доказа да постоји озбиљан план органа власти да дође до промјене са аналогног на дигитални сигнал, и није било никакве јавне расправе о дигитализацији емитовања програма, а још мање о свеукупном увођењу нових медијских технологија. Овдје Регулаторна агенција за комуникације треба да одигра кључну улогу. С обзиром на географски положај БиХ, који представља изазов и који спречава било које земаљске РТВ мреже да економично покривају стотину процената држава, прелаз са аналогног на дигитални сигнал представља императив. И државним и комерцијалним РТВ медијским кућама треба дозволити да користе такве сигнале, без дискриминације.

У ЕУ тренутно расправљају о новој директиви о аудиовизуелним услугама, које би обухватале и класичне телевизијске канале и друге нелинеарне услуге. Да би се подстакле тежње БиХ да постане чланица ЕУ, Парламентарна скупштина БиХ треба што прије да усвоји закон, да би се поступило по овим новим правилима.

Јавни РТВ сервис би требало да разматра емитовање програма који за циљ имају унапређење међусобног разумијевања и поштовања културних различитости;

Представник за слободу медија овим путем препоручује оснивање заједничке редакције или Центра за медије што је прије могуће, јер би се на тај начин у извјештавању смањило степен раздвајања по националној линији;

Јавни РТВ сервис БиХ законски је обавезан да једном годишње подноси извјештаје о свом раду парламентима у БиХ, и зато би то требало и да ради;

Систем прикупљања и расподеле прихода од реклама и накнада за издавање дозвола за рад, који је прописан новим Законом о Јавном РТВ сервису БиХ, представља корак у правом смјеру, и требало да буде спроведен што прије;

У будућности, Јавни РТВ сервис БиХ, који се уопште не ослања на приход од реклама, је, на крају, боље рјешење за БиХ;

Свеобухватан план за дигитализацију емитовања програма, припрема тло за прелазак са аналогних на дигиталне земаљске службе, као и за увођење нових медијских технологија, требало би да буде иницирано и, у веома скорој будућности, о њему активно расправљано.

Препоруке

Угрожавање слободног протока информација представља кршење обавеза БиХ према ОЕБС-у;

Ни под којим околностима Јавни РТВ сервис БиХ, чији је задатак информисање грађана независно од њиховог друштвеног, политичког или неког другог опредјељења, не смије да буде предмет бојкота од стране представника или органа власти;

У случају да се јавни званичници осјете увријеђенима или су незадовољни односом медија према њима, имају право да поднесу жалбу релевантном регулаторном тијелу, а то је, у погледу емитовања програма у БиХ, Регулаторна агенција за комуникације;

Упркос успјешним кампањама о подизању нивоа свијести у прошлости о томе како поднијети жалбу, случајеви бојкота показују да такве кампање морају да буду поновљене сваки пут кад новоизабрани представници долазе на власт;

Представник за слободу медија позива све јавне званичнике у БиХ да затраже одштету, у складу са жалбеним механизмима прописаним законом, како би ријешили спор са медијима. Да би жалбени механизам био вјеродостојан, од огромног је значаја да га јавни званичници користе;

Професионални радници у медијима такође имају обавезу да буду коректни, објективни и одговорни према јавности. Постојећи независни регулаторни механизми помажу у очувању таквих новинарских стандарда, тако што дисциплински кажњавају оне који их не поштују;

Да би Регулаторна агенција за комуникације функционисала као вјеродостојан и поправни инструмент, њена политичка и финансијска независност и даље мора да буде загарантована;

Имајући у виду велики број медијских кућа, које преживљавају на једном ограниченом и неразвијеном тржишту, у будућности ће емитовање програма вјероватно морати да прође кроз значајно унутрашње сређивање стања;

Представник за слободу медија позива представнике власти Федерације БиХ да доврше реформу државног система емитовања програма усвајањем Закона о јавном радио телевизијском систему Федерације БиХ (РТФ БиХ);

Сви конститутивни народи и њихово политичко вођство морају у потпуности да подржавају овај оквир за уједињени државни систем емитовања програма, и на тај начин да створе услове за ближу сарадњу међу трима државним РТВ медијским кућама, као и за остварење заједничких тежњи за што бољом интеграцијом БиХ у Европску унију;

Да би се окончало успостављање босанскохерцеговачког система државне службе емитовања програма, преостале радио и ТВ станице, које су у власништву општине, морају да буду приватизоване;

Јавни РТВ сервис би требало да разматра приказивање програма који за циљ имају унапређење међусобног разумијевања и поштовања културних различитости;

Представник за слободу медија овим путем препоручује оснивање заједничке редакције или Центра за медије што је прије могуће, јер би се на тај начин у извјештавању смањио степен раздвајања по националној линији;

Јавни РТВ сервис БиХ законски је обавезан да подноси једном годишње извјештаје о свом раду парламентима у БиХ, и зато би то требало и да ради;

Систем прикупљања и расподјеле прихода од реклама и накнада за издавање дозвола за рад, који је прописан новим Законом о Јавном РТВ сервису, представља корак у правом смјеру и требало да буде спроведен што прије;

У будућности, Јавни РТВ сервис, који се уопште не ослања на приход од реклама, је, на крају, боље рјешење за БиХ;

Свеобухватан план за дигитализацију емитовања програма, припрема тло за прелазак са аналогних на дигиталне земаљске системе, као и за увођење нових медијских технологија, требало би да буде инициран, и о њему би се, у веома скорој будућности, активно требало расправити.